

ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД РОБОТИ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК ЛУГАНЩИНИ У 2021 РОЦІ АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

станом на грудень 2021 року

Бібліотеки є закладами, які дуже швидко та гнучко реагують на запити і держави, і суспільства, тому 2021 року перелік послуг, що надають публічні бібліотеки мешканцям громад Луганської області розширювався згідно тих основних трендів, за якими розвивається країна, а саме:

- Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»
- Стратегія державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року
- Стратегія популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава»
- Стратегія розвитку читання на 2021–2025 роки «Читання як життєва стратегія»
- Національна програма цифрової грамотності Міністерства цифрової трансформації України «Дія. Цифрова освіта»
- Концепція розвитку цифрових компетентностей на період до 2025 року

1.

Одним з основних напрямів роботи бібліотек області з неформальної освіти для населення стали заходи з **підвищення цифрових компетентностей громадян**. Ця діяльність публічних бібліотек області будувалася в межах національного освітнього проекту Міністерства цифрової трансформації України «Дія. Цифрова освіта».

Загалом **213** бібліотек (більшість з них – сільські) Луганщини зареєструвалися у всеукраїнській мережі хабів цифрової освіти та розгорнули роботу з надання цифрових послуг та навчання мешканців громад цифровим компетентностям. Нині в бібліотеках області проведено більше 600 групових занять з цифрової грамотності та близько 4000 індивідуальних консультацій.

У бібліотеках області, що працюють як хаби цифрової освіти, проводилися рекламні акції, навчання з цифрової грамотності в межах та поза курсами порталу «Дія. Цифрова освіта». Заняття організовано як офлайн, так і онлайн.

Ця робота дозволила налагодити в громадах користування адміністративними послугами онлайн в населених пунктах, у яких відсутні ЦНАПи. Найбільш популярні серед послуг – сплата комунальних послуг, запис на прийом до Центру зайнятості населення, запис до лікаря, запити на отримання документів, ковід-сертифікатів, доступ до порталів Пенсійного фонду України та Державної податкової служби, замовлення перепустки для відвідування зони АТО, отримання КЕП, замовлення

електронних довідок та витягів, отримання допомоги при народженні дитини, банківські сервіси.

Серед аудиторії користувачів цих послуг більшість пенсіонери – 40,6%. Також за допомогою з приводу отримання цифрових послуг та навчання цифрової грамотності до бібліотек зверталися: учні – 10,9%; держслужбовці – 5,9%; вчителі – 10%; військові – 1%, а також домогосподарки, безробітні, молодь, студенти та медпрацівники.

Приклад успішності бібліотек Луганської області в цьому напрямку – цьогорічна перемога Марківської публічної бібліотека на Конкурсі на кращий хаб цифрової освіти серед бібліотек України, що організований ВГО Українська бібліотечна асоціація спільно з Міністерством цифрової трансформації України. На конкурс подали 22 заявки майже з усіх областей України.

2.

Ще одну державна послугу бібліотеки запровадили на підставі Меморандуму про співпрацю між Національною комісією зі стандартів державної мови і Українською бібліотечною асоціацією, із липня 2021 року **в бібліотеках області організовано майданчики для складання іспиту на визначення рівня володіння державною мовою**. Першими такі майданчики були відкриті в Луганській ОУНБ та Рубіжанській ПБ. Зараз цю послугу мешканцям області надають 8 бібліотек:

- Луганська ОУНБ
- Кременська центральна публічна бібліотека;
- Кременська бібліотека для дітей;
- КЗ «Рубіжанська публічна бібліотека»;
- КУ «Бібліотека-інформаційний центр інтелектуального та творчого розвитку» м. Троїцьк;
- Сватівська міська публічна бібліотека ім. Т. Полякова;
- Попаснянська публічна бібліотека;
- Новопокровська центральна публічна бібліотека.

Відкриття пунктів складання іспитів з державної мови сприяє підвищенню престижу та промоції бібліотеки.

3.

Створення нових сучасних просторів в бібліотеках обумовило і нові послуги та зміну парадигми традиційних послуг, додаючи до них частку інноваційного та креативного підходу. Осучаснені простори надійно закріпили в уявленні громад, що бібліотека, – це не лише книга. Такі простори організовані вже у великій кількості територіальних громад Луганщин (Лисичанськ, Біловодськ, Марківка, Новопокров та ін.). Найяскравіші приклади зазначимо нижче.

У Сватівській публічній бібліотеці організовано мешканцям громади **бібліокафе просто неба** «Open Library», що значно привертає увагу громади

до бібліотеки та книги. Бібліокафе розташоване біля бібліотеки, просто неба. Це новітній формат спілкування з читачем та заохочення до читання.

Форма послуги читання побудована за типом кафе, але в меню замість страв подаються книги. Для зручності у бібліокафе стоять столики і стільці, також у імпровізованому кафе з'явилися вуличні парасолі, м'які крісла-мішки, також створено зону особистого простору WI-FI, а для маленьких сватівчан є різноманітні настільні ігри, спортивні знаряддя, окуляри віртуальної реальності. Навіть у люті морози та хуртовини двері Бібліокафе завжди відчинені для мешканців громади. Відкритий простір «Open Library» з успіхом пройшов апробацію та набув особливої популярності серед сватівчан особливо під час карантинних обмежень.

У центральній бібліотеці, бібліотеці-філії селища Матроське та в бібліотеці-філії м. Новодружеськ Лисичанської ЦБС створені **спортивні простори «Твоя енергія»**. Там мешканці мікрорайону можуть безкоштовно займатися спортом та долучатися до активного дозвілля. Простір оснащений орбітреком, дошкою для преса, хулахопом, тенісним та баскетбольним приладдям, є бадмінтон, гантелі, також є ігри: дартс, настільний футбол. Заняття проходять з залученням волонтерів-тренерів, спеціалістів по здоровому харчуванню. Простір відвідують всі категорії населення (15-20 осіб на тиждень). Групові тренування проводяться два рази на місяць. Діють дві групи: I група від 15 до 45 років, II група від 60 до 75 років, заняття відбуваються у дві зміни. З початку року відбулося 290 занять.

На базі Кременської центральної публічної у результаті створення **інноваційної громадської платформи Зелений БібліоХаб «Твоя територія»** жителі м. Кременна забезпечені сучасним простором для проведення різноманітних освітніх, громадських та культурних заходів. Це ще й своєрідний мейкерспейс – інновація включає в себе активності, які допомагають набувати практичних навичок і створювати фізичний продукт: гурток робототехніки, екостудія «наукове містечко», медіастудія, коворкінг, жива бібліотека, спорт-арена, лаундж-зона, бібліокафе, гурток моделювання, ігротека тощо.

Схожий хаб відкритий на базі центральної бібліотеки Лисичанської ЦБС.

У приміщенні Троїцького будинку культури за ініціативою публічної бібліотеки та служби соціального захисту за підтримки місцевої влади за створено **Молодіжний центр**. Центр відвідують дівчатка і хлопчики різної вікової категорії – переважно підлітки. Центр створений для кращого порозуміння між собою та довіри до дорослих, у центрі проводяться тренінги, вправи, дискусії, релакс-години, години арттерапії, де прокачують довіру, чуйність, дружлюбність, лідерські якості та розбирають життєві ситуації, навіть з особистого життя. Активно набирає попит фотоконкурс літнього та зимового напрямку, фотоконкурси присвячені святам. Центр працює щодня до 23:00. Це яскравий приклад того, як бібліотека може існувати в якості безпечного місця для підлітків.

4.

В умовах карантинних обмежень новітні послуги бібліотек формувалися із застосуванням комунікаційних технологій. Бібліотеки почали використовувати такі механізми як відеоогляди, онлайнві зустрічі, прями трансляції (стріми) подій.

Яскравий приклад – Рубіжанська бібліотека для дітей-філії№3 організували **авторський онлайн-урок «Як поводитися з книгою»**. Цей урок містив водночас елементи лекції, гри та лялькового театру. Також була створена івент-сторінка для заходу. Формат заходу був гібридний: офлайн на базі бібліотеки за участі онлайнної стрім-трансляції у фейсбуці. Метою цього було розширити аудиторію читачів та урізноманітнити свою діяльність.

Новою формою соціокультурної діяльності стало створення бібліотеками цифрового контенту: аудіо, відео форматів. Один з прикладів – **створення аудіоподкастів**, започаткованих Луганською ОУНБ, що надало змогу бібліотеці в період карантинних обмежень значно розширити аудиторію користувачів. Найбільшою популярністю користувався подкаст «Хто ми, або Маннергейм ментальний», присвячений Дню Незалежності України. Досвід створення бібліотечних подкастів фахівці обласної бібліотеки транслювали на всю Україну. Це були: Всеукраїнська літня школа бібліотечної адвокації (м. Суми, 160 учасників), Всеукраїнська школа молодого бібліотекаря (с. Лумшори, Закарпатська обл. 25 учасників з усіх регіонів України).

Певною новацією є функціонування на базі публічних бібліотек області **клубів програмування для дітей та підлітків в межах Національного волонтерського проєкту Code Club UA**. Відмінна риса функціонування таких клубів на Луганщині – більшість із них організована саме в бібліотеках, а менторами клубів є бібліотекарі. З лютого по грудень 2021 року в клубах кодування організовано 61 навчальна група, проведено 603 заняття, навчання пройшли 475 дітей.

5.

Участь у проєктній діяльності дозволяє бібліотекам отримувати навички створення новітніх послуг майже з нуля. Тобто запроваджувати в роботу абсолютно не традиційні елементи, які на перший погляд взагалі не притаманні такому закладу як бібліотека, а запозичені з інших галузей.

Рубіжанська публічна бібліотека та Рубіжанська бібліотека-філія№1 приєдналися до руху «Насінневих бібліотек» – це нова послуга для громади, яка не асоціюється з традиційними послугами бібліотеки. У бібліотеках Рубіжного створили базу насіння та стали центром їх обміну. Це безкоштовна можливість брати насіння додому, насолоджуватися вирощуванням розсади і згодом дарувати бібліотеці вже своє зібране насіння, щоб радувати інших людей, зацікавлених в розведенні рослин.

У тому ж напрямку надає послуги і КУ «**Бібліотека – інформаційний центр**» Троїцької селищної ради. Вона впровадила нову послугу «**Офіс екологічної просвіти**», метою якого є формування екологічної культури, дбайливих відносин людини з природою, здатності дивитися в майбутнє,

виховувати екологічно грамотне покоління, згуртування громадян та представників влади навколо екологічної проблеми. Одним із головних напрямків офісу – впровадження технологій вирощування екологічно чистої продукції, консультантом в цьому питанні є член клубу органічного землеробства Бут О. М., який протягом багатьох років займається вирощуванням продукції без хімії.

Під час впровадження нової послуги мешканці громади активно долучалися до акцій, толок з прибирання територій, висаджування дерев та квітів. Завдяки цій послугі, бібліотека поповнилася книгами з екології, була створена активна група молодих, креативних з новими ідеями людей та проведена онлайн зустріч з молоддю громади та членами Молодіжної ради.

КЗ «Новоайдарська публічна бібліотека» запровадила нову послугу «Інформаційний супровід подорожей «Стежками історичних та природничих пам'яток Новоайдарщини». Для її популяризації було розроблено два туристичні маршрути: «Айдарська тераса» та «Історичні пам'ятки»

Враховуючи те, що сьогодні розвитку туризму на Луганщині приділяється особлива увага як на обласному, так і на місцевому рівні, то нова послуга бібліотеки привернула свою увагу, на відкритті міжнародної туристичної виставки «UITT 2021»: «УКРАЇНА – Подорожі та Туризм» в Києві та на «Львівському міжнародному форумі індустрії туризму та гостинності». Інформаційний супровід відомого усім туристичного маршруту Новоайдарщиною «Перлини Новоайдарщини: поєднання унікальності та культури». здійснюється саме публічною бібліотекою.

Ще один приклад запозичення та трансформації послуги, уже з перформативного мистецтва – **організація «Тихих вечірок» в бібліотеках, ідея та втілення якого належить Луганській ОУНБ.**

Протягом останніх років організовано 4 успішних події у форматі тихої вечірки, які дозволили відкрити бібліотеки з нового боку – як простір, як спільноту однодумців. 2018 року до заходу долучилися 8 бібліотек, 2019 – 37, 2020 – через карантинні обмеження відбувся онлайн-хакатон, який зібрав 140 учасників, зокрема з окупованих територій Луганщини, 2021 – 19 бібліотек.

Що це за формат: акція проводиться одночасно в багатьох бібліотеках України. На основній локації, яка обирається організаторами, організовується майданчик, на який залучаються лідери громадської думки, зазначається тема, на яку йде спілкування і зорганізується радіотрансляція на всю країну. Інтерв'ю із запрошеними гостями переміщується з музичними треками. Одночасно бібліотеки з усіх куточків України під'єднуються до трансляції, слухають стрім, танцюють і відпочивають. Вечірка проходить в навушниках – тому дисонансу з бібліотекою як закладом, де мають бути комфортні умови для інших користувачів, не відбувається. За словами представників медіа Radio Skovoroda, що є партнерам цього проекту, ця дивовижна трансформація бібліотеки дуже приваблива з медійного боку. Ідея Тихої вечірки – сильна ідея відкритості, ідея інклюзії, ідея переосмислення простору, формування інфоприводу, у центрі якого – бібліотека.

6.

Навіть у реалізації такої традиційної послуги як послуга читання бібліотеки Луганщини демонструють креативний підхід та долучаються до всіх всеукраїнських ініціатив: «Жива книга» (ініціатива Благодійного фонду «Бібліотечна країна»; «Живі письменники» (ініціатива Українського інституту книги); «Відкрий посольство Книжкового Арсеналу в своїй бібліотеці» (ініціатива Міжнародного фестивалю Книжковий Арсенал. Цього тижня бібліотеки Луганської області активно долучаються до заходів в межах Першого національного тижня читання, ініційованого Міністерством культури та національної політики України та Українського інституту книги за підтримки ВГО Українська бібліотечна асоціація та Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів.

*Науково-методичний відділ
Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки*